

УДК 908(477.86)
ББК 63.3(4 Укр)

*Владика Іоасаф
архієпископ Івано-Франківський і
Галицький Української православної
церкви Київського патріархату*

ВІДРОДЖЕННЯ МАНЯВСЬКОГО СКИТУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Всечесні отці! Шановні пані й панове!

Перш за все я хотів би від усього серця подякувати Вам за те, що Ви удостоїли мене цієї високої честі донести до Вас свої роздуми про життя і діяльність Манявської обителі в незалежній Українській Державі.

Українському Афону – Хресто-Воздвиженському Манявському чоловічому монастирю – 400 років. Це знаменна дата не лише в історії Православної церкви, а загалом у житті нашої держави та народу. Манявський Скит увійшов в історію як важливий центр духовності, твердиня православ'я, який тісно пов'язаний з іменами святих преподобних Іова та Феодосія, з видатним художником, українським Рафаелем – Іовом Кондзелевичем, а також з такими величними постатями, як Іван Вишенський, Захарій Копистенський, гетьман Іван Виговський. Серед них останній займає особливе місце. Адже, згідно з його заповітом, прах гетьмана покоїться в Скиті.

Святиня бере свій початок від Скиту, заснованого в XIII ст. Саме в цей час, після спустошення Києво-Печерського монастиря монголо-татарами, у Карпатські гори прийшли ченці Іоанікій і Пахомій, де заснували Хресто-Воздвиженський монастир. Гора, на якій колись він стояв, донині в народі називається Воздвиженкою. Згадку про заснування монастиря в XIII ст. ми знаходимо в Івана Франка, який засвідчує, що Захар Беркут – герой Тухольки – три роки провів у монастирі.

Манявський Хресто-Воздвиженський монастир належить до найбільш відомих духовних осередків України. Але ми знаємо також, що цей величний і славний монастир пройшов через особливі випробування. Він був зруйнований ворогами Православної церкви. А коли держава звернула увагу на святиню, тут було розпочато відновлювальні роботи, які, однак, так і не були завершені – монастирю, що лежав у руїнах, лише повернули його загальні обриси. І тільки нині церква відновлює цю святую обитель.

Дослідження історії Манявського Скиту започаткували в XIX ст. І.Вагилевич, Ю.Целевич, А.Петрушевич, продовжили у XX ст. Я.Пастернак та інші, а у XXI ст. у незалежній Україні – професор М.Кугутяк, Б.Томенчук.

Засновником Великоскитського монастиря – Нового Ватопеду – Українського Афону (не ігуменом) був Іов Княгиницький (1550–1621), родом з м. Тисмениця – один із плеяди видатних представників православного чернецтва. Шукаючи усамітнення, Іов Манявський (Княгиницький) прийшов у Маркову Пустинь – туди, де в минулому в тиші Карпатських гір подвизалися монахи. Разом з Іваном Вишенським та Захарією Копистенським Іов у 1606 р. створив чернечу громаду. У новій святій обителі він запровадив устав Василя Великого. Саме за суворість уставу Манявський Скит був названий “другим” Афоном.

У 1620 р. Скит отримав від патріархів Константинопольського – Тимофія та Олександрийського – Кирила ставропігійне право. У 1628 р. на Київському соборі під головуванням митрополита Іова Борецького його наділено званням “прота” (головуючого). До його протії належало 556 монастирів у воєводствах Белзьким, Руським (Галицьким) і Подільським, про що свідчить підпис ігумена Скиту Феодосія: “Многогрішний Феодосій ігумен Скитський і Угорник, Прот. монастирей воєводства Руського (Галиць-

кого), Белзького і Подольського...” Монастир мав значний вплив на галицькі монастирі в Уневі, Лаврові, Підгірцях, Погоні, Крехові (два останні заснували скитські монахи). Польські королі Ян Казимир III, Михайло Вишневецький, Ян III Собеський, Станіслав Август та коронний гетьман Станіслав Потоцький, шануючи святість українського православного Воїнства Христового, надавали монастиреві різні привілеї.

Скит Манявський відомий і як мистецький осередок. За свідченням І.Вагилевича, тут були велика бібліотека та богословська й малярська школи, які заснував ще Іов. Скит був духовним трибуналом при виборі митрополитів на Львівську кафедру й на видання богослужбових книг (вибір на Львівського митрополита Йосипа Тисаровського, рецензування книги Кирила Транквіліона Ставровецького, коли присуд Скиту став причиною спалення праці Т.Ставровецького “Зерцало Богословія”). Протягом цілого XVII ст. Манявський Скит був перешкодою в поширенні унії на Галичині й саме завдяки йому Львівська єпархія залишалася православною до 1700 р.

Під кінець XVII ст. у Львівській і Перемиській єпархіях було 242 православні монастирі, для яких Манявський Скит був тим, чим бургундський Ключіак у X й XI ст. для монастирів католицьких. За свою чотирьохсотлітню історію монастир став релігійним православним інститутом, націленим на реалізацію ідей досконалого чернечого життя через самоізолювані форми життєорганізації. Упродовж тривалого часу національної історії України монастирі, зокрема Скит Манявський, були вагомим фактором у духовному розвитку суспільства, церковно-релігійній розстановці сил, у формуванні науково-культурного потенціалу, громадської думки та національних пріоритетів.

Манявський Скит був закритий австрійським імператором Францом-Йосифом. Закриття монастиря викликало великий жаль у галицького народу. Але ні унія, ні переслідування не згладили в народній пам’яті давню славу обителі та непорочне життя скитських подвижників. Монахи часто поверталися, відвідували руїни своєї обителі. Люди нерідко бачили там старця в чорній рясі.

28 травня 1998 р. монастир частково, а з 30 листопада 1999 р. повністю був переданий Івано-Франківській єпархії Української православної церкви Київського патріархату, що дало поштовх другому відродженню святині.

20 жовтня 2002 р. відбулася велика подія в житті Велико-Скитського монастиря – освячення Христо-Воздвиженського собору. Манявська обитель у третє тисячоліття християнської ери увійшла відродженою. Це стосується всіх сфер її життя: від внутрішньодуховного до зовнішнього благоустрою. Уже багато зроблено, і це одразу помітно, усе навколо змінюється на краще, оновлюється, стає привабливішим. Відроджуються Свято-Вознесенський, Спасо-Преображенський Скити, ченці обителі знову, як чотириста років тому, ідуть у гори, шукаючи усамітнення і молитви. Статут монастиря, за яким живуть ченці, розроблений мною на базі заповіту преподобного отця нашого Іова й статуту Феодосія, охоплює всі сторони спільного життя братії від келійного правила, храмових богослужінь до спілкування з вірянами й послуху. Однак ще багато попереду. Хочеться вірити, що, незважаючи на різні перепони на цьому шляху, Манявська обитель, відроджуючись сама, відроджуватиме й душі тих людей, які приходять в її стіни. Обитель виховує нову плеяду ченців, послідовників преподобних Іова й Феодосія, і я вірю та знаю, що той дух, який 400 років тому заклали й утвердили преподобні отці манявські, не згасне, але буде примножуватися і зростати, а дух аскези ніколи не вивітриться з її стін, бо вже теперішні ченці обителі ведуть суворий спосіб життя і таким чином рятують свої душі, живучи за принципом “Рятує себе сам, а біля тебе рятуються тисячі”.